

Petr Valenta, Richard Dotzauer a osobnosti podnikatelského života 19. století.
Disertační práce FFUK 2014, vedoucí Jiří Štaif
Posudek práce

Dějiny českých Němců patří již dlouho k „bílým místům“ české historické vědy. Ačkoli se mohlo zdát, že výzkum tohoto mimořádně důležitého i aktuálního tématu se v poslední době výrazně posune, nestalo se tak. Proto je třeba práci Petra Valenty, věnovanou pražskému německému podnikateli, podnikateli a mecenáši Richardu Dotzauerovi, jen přivítat.

Autor ji charakterizuje jako biografickou, dodává však, že představuje spíše kaleidoskopický pohled na podnikatelskou osobnost než chronologicky vystavěný román. Budiž však řečeno, že se mu podařilo napsat práci přehlednou, která nepostrádá jasné linie ani náležitý spád.

V první části, úvodu, se autor snaží vysvětlit svá teoretická východiska, která shledává především v konceptech Pierra Bourdieu – jejich shrnutí na s. 2 působí ovšem dost banálně. Mnohem propracovaněji pak znějí autorovy úvahy týkající se podnikatelů a jejich rolí v moderním světě. Totéž lze říci o autorově přístupu ke konceptu měšťanské / občanské společnosti, který tvoří jeden ze základních kamenů celé práce.

Po úvodu, v němž jak již řečeno autor vytyčuje své metodologické zásady a badatelské cíle, následuje líčení osudů Richarda Dotzauera a zejména jeho podnikatelské dráhy. Dotzauer zde vystupuje jako člověk, který nevyužil první možnosti, které mu dávala vlastní rodina, ale který se přesto dokázal vypracovat a nakonec výrazně překonat maloměstský horizont. (Zde by nepochybně každý čtenář ocenil větší srovnání osudu Richarda Dotzauera s životní drahou jeho bratra, který převzal otcovo povolání a způsob života – možná to ale nedovoluje pramenná základna.) Ale ani první velké úspěchy v obchodě Dotzauerovi nestačily, nespokojil se s dosaženým a stále hledal nové možnosti uplatnění, a to jak ve finančnictví, tak strojírenské výrobě; navíc pochopil, jaké možnosti dalšího rozvoje představuje vytváření akciových společností.

V druhé části si autor všímá jeho veřejné a politické činnosti, včetně jeho mecenášských aktivit v rodném kraji. Analyzuje zde Dotzauerovu aktivitu ve spolcích, zejména ale jeho působení v čele pražské obchodní a živnostenské komory, v pražské městské radě a na zemském sněmu. Zde se Dotzauer profiloval jako jeden z hlavních činitelů německé liberální politiky, který zejména díky své pozici v komoře měl (ovšem jen občas) možnost se stýkat s absolutními špičkami rakouské společnosti. Autor dobře ukazuje, že jeho rozsáhlé kontakty usnadňovaly jeho podnikání a naopak v politice byl vítán jako praktický znalec podnikání a finančnictví. Autor také potvrzuje starší tvrzení Christopa Stölzla, že podnikatelé v Rakousku byli kvůli kolísavým poměrům na trhu, působeným nemalou měrou mezinárodní situací, přímo přinuceni se zabývat politikou. I když autor nepochybně správně připomíná význam rodiny pro společenský i hospodářský vzestup, domnívám se, že nebere dostatečně v úvahu fakt, že Dotzauerovo manželství zůstalo bezdětné. Autorovi se nesporně podařilo postihnout přátelské svazky, které pojily Dotzauera s ostatními německými předáky, zejména se Schmeykalem – vyvíjely se ale všechny kontakty stejně harmonicky? V této souvislosti lituji, že nejsou více rozvedeny asi dvě poznámky o animozitě, kterou vůči němu pociťoval David Kuh.

V třetí části se autor snaží rekonstruovat vnitřní svět Richarda Dotzauera, jeho názory náboženské, vývoj jeho politického smýšlení a postupnou profilaci v ohledu národnostním. Velice oceňuji i pokus proniknout do Dotzauerova soukromí analýzou informací o jeho domu a domácnosti, i když bohužel z důvodu neúplné pramenné základny nepřinesl odpovídající výsledky.

Aby Richard Dotzauer nezůstal izolován, učinil autor i jakýsi pokus o kolektivní biografii zařazením dalších dvou biogramů, totiž Andrease Haaseho a Jindřicha Fügnera. Srovnání těchto tří osobností mu umožnilo lépe vnímat a hodnotit Dotzauerovy činy a názory.

Doklady podnikavosti i sítě osobních vztahů, pomocí nichž Dotzauer dosahoval hospodářského profitu a udržoval svůj společenský vliv, našel autor v poměrně bohatých osobních fondech, které kombinoval s dalšími archivními prameny. To dovolilo vylíčit nejen vnější Dotzauerovy osudy, nýbrž i pohnutky a souvislosti jeho jednání, a tak mohl s velkou mírou pravděpodobnosti usuzovat o životních strategiích a cílech, hodnotových stupnicích a jejich případných změnách. Tyto výzkumy potom díky dobré znalosti dobové publicistiky i sekundární literatury obohatil výstižným vylíčením pražského německého obchodního i politického života. Předložená práce se tak stává významným příspěvkem pro poznání celé společenské skupiny pražských německých středostavovských elit.

Práci Petra Valenty proto považuji za mimořádně kvalitní a doporučuji k obhajobě.

prof. PhDr. Jiří Pokorný, CSc.

V Praze 29. května 2014